

WWF
Lintulahdenkatu 10
00500 HELSINKI

Puh: (09) 7740 100
info@wwf.fi
wwf.fi • panda.org

Maa- ja metsätalousministeriö

8.11.2022

kirjaamo@mmm.fi

Viite: VN/21882/2021

Asia: WWF Suomen lausunto kouluruoan kehittämisohjelman luonnoksesta

WWF kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa asiasta seuraavaa.

Taustaa: olennaiset ruokavalinnat ja ympäristöperusoikeus

Ympäristön kannalta kestävässä ruokavaliossa tulisi nykyiseen keskimääräiseen kulutukseen verrattuna vähentää liha- ja maitotuotteiden kulutusta ja lisätä ruokavalioon monipuolisesti vihanneksia, juureksia, palkokasveja ja kestävästi kalastettua kalaa. Lisäksi tulisi huolehtia riittävästä viljatuotteiden, hedelmien ja marjojen kulutuksesta. Tällä hetkellä suomalaiset keskimäärin syövät liikaa lihaa sekä ympäristön että terveyden kannalta. Kouluruoan avulla voitaisiin vähentää tämän hetkistä ekologista jalanjälkeä, mutta myös vaikuttaa tulevaisuuden aikuisten ruokavalion parantamiseen.

Ruoantuotanto on yksi suurimmista kasvihuonekaasujen aiheuttajista. Globaalisti kestämatön ruoantuotanto lisää myös metsäkatoa ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä. EU:n mukaan maankäytön muutokset ja esimerkiksi ylikalastus ovat osa vaikuttavimpia syitä luonnon monimuotoisuuden heikkenemiselle. Suomalaisilla olisi mahdollista pienentää vaikutustaan ilmastoon ruokavaliomuutoksen avulla jopa 30-40 prosenttia. Tämä tarkoittaisi ensisijaisesti liharuuan kulutuksen vähentämistä ja kasvipohjaisen ruoan suosimista.

Juuri kasviperäisen ruoan lisääminen on vaikuttava teko siksi, että suurin osa syömämme ruoan ilmastovaikutuksista koostuu maankäytön päästöistä tai suoraan tuotantoeläimistä. Kuluttajahävikin osuus vaihtelee hieman määritelmästä ja mittaustavasta riippuen ollen kuitenkin vain muutamia prosentteja, myös kuljetuksilla on vain vähäinen merkitys.

Huoltovarmuus on yksi ajankohtainen teema. Usein ei tulla ajatelleeksi, että Suomessakin tuotettu liha on yleensä riippuvainen ulkomaisista tuotantopanoksista, kuten lannoitteista. Kasviproteiinia sen sijaan saadaan muun muassa palkokasveista, jotka kasvaessaan sitovat tyypeä ilmakehästä ja tukevat siten lannoiteomavaraisuutta.

Ympäristöperusoikeus antaa kunnille perustuslaillisen toimintavelvoitteen turvata vaikutusmahdollisuus niille nuorille, jotka haluavat kasvisruokailun kautta vaikuttaa ympäristön hyvinvointiin. Ruokailuvalinnoilla voidaan merkittävästi vaikuttaa ympäristön tilaan. Toisaalta ympäristöperusoikeus asettaa myös kunnille vastuun luonnon monimuotoisuudesta ja ympäristöstä.

together possible™

Y-tunnus 0215186-5

Tätä vastuuta voidaan toteuttaa kunnassa muun muassa lisäämällä kasviperäistä ruokailua julkisissa ravintolapalveluissa ja samalla vähentämällä eläinperäisten elintarvikkeiden tarjontaa.

Nuoren näkökulmasta on tärkeää, että hän voi omilla teoillaan vaikuttaa ympäristön, ilmaston ja eläinten hyvinvointiin ja vähentää omien valintojensa negatiivisia vaikutuksia. Kasvipainotteinen ruokavalio on yksi niistä tärkeistä keinoista, joilla nuori voi konkreettisesti vaikuttaa ympäristöön. Kunnan velvollisuutena on mahdollistaa nuorelle tämä vaikuttamismahdollisuus. Kasvisruokavalion edistämällä kunnassa edistetään siis julkiselle vallalle kuuluvaa velvollisuutta edistää perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeuden toteutumista.

Huomioita luonnoksesta

On tärkeää, että päivittäin on tarjolla kaikille vapaasti valittava kasvisruokavaihtoehto. Tämä on ollut suosituksena jo jonkin aikaa. Olisi tarpeen esimerkiksi kahden vuoden määräaikaan mennessä muuttaa suositus vaatimukseksi, jotta lapset ja nuoret eivät ole eriarvoisessa asemassa eri kunnissa.

Lisäksi olennaista on ruuan esillepano. Kasvisruuan asettaminen linjastolla ensimmäiseksi edistää yllättävän tehokkaasti sen vaihtoehdon valitsemista. Suosituksena tulisi siis olla, että kasviruoka on linjastolla ensimmäisenä. Lisäksi täytyy suositella, ettei kasvisruoka pidä olla missään erillisellä linjastolla, joka vaikeuttaa sen valitsemista. Ainakin uusien linjastokalusteiden hankinnoissa tulisi olla pakollista huomioida tämä. Luonnoksessa olikin mainittu ”ruokalinjasto, joka ohjaa hyviin ruokavalintoihin”, mutta tätä olisi vielä syytä tarkentaa.

Myös viestinnässä tulee huomioida kasvisruoka ja tavoitteet edistää sitä. Onko esimerkiksi malliannoksissa huomioitu kasvisruoka edustavasti ja houkuttelevasti?

Kasvisruokaa ja pääruokasalaattia ei tule esittää toistensa vaihtoehtoina (rivi 123). Salaattihan voi sisältää myös lihaa ja toisaalta kasvisruuastakin tulee aina olla myös lämmin vaihtoehto.

Välipalaan liittyen kasviruusta ei luonnoksessa mainittu erikseen, mutta nähtävästi se sisältyy kouluruokasuositusten kriteerien kautta ohjeistukseen. Koska välipalan budjetointi on tiukkaa, voisi kysyä, onko tarpeen tarjoilla lihaa välipalalla.

On hienoa, että myös esimerkiksi lihaa ja kasviproteiinia sisältävät hybridireseptit on mainittu kehittämisohjelman luonnoksessa keinona vähentää hiilijalanjälkeä.

Nuorten palautetta kouluruuasta tulee kuunnella. Tärkeää on, että kaikilla on mahdollisuus syödä kasvipainotteisesti, koska sillä on useita terveys- ja ympäristöhyötyjä. Nuoret ovat enenevässä määrin kiinnostuneita vaikuttamaan ympäristö- ja ilmastoasioihin, ja siksi heille on tärkeää tarjota siihen mahdollisuus.

Vegaaniruokan tulisi olla saatavilla oppilaitoksissa sitä haluaville omalla ilmoituksella, ilman terveydenhuollon ammattilaisen todistuksen esittämistä. Vegaanisen ruokavalion noudattaminen on yhä useammalla nuorella omaan elämäntapomukseen pohjaava päätös, eikä liity lääketieteellisiin

perusteisiin. Veganismi on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen suojaama vakaumus, ja julkisen vallan velvollisuus on estää henkilön joutuminen epätasa-arvoiseen asemaan sen perusteella.

Rahoitus ja ruokakasvatus

Mikä taho jalkauttaa suosituksen toteutumista? Onko siihen riittävä rahoitus? Esimerkiksi epätasa-arvoisuuden ehkäisemisen näkökulmasta tulisi tukea ja antaa koulutusta niille kunnille, joiden on haastava saada suosituksia toteutettua. Koulutuksessa olisi varmaankin tarpeen myös lisätä työntekijöiden tietopohjaa ja siten motivaatiota toteuttaa muutos.

Ylipäätään ruokakasvatuksen rahoituksen jakautumista ja riittävyttä tulisi pohtia tarkemmin ja estää se, että se on väliinputoaja eri rahoituslähteiden välillä.

Lopuksi haluamme mainita, että kun Suomi edistää globaalisti kouluruokailua, on tärkeää, että korostetaan nimenomaan kestävästä kasvispainotteista kouluruokailua.

Maailman Luonnon Säätiö (WWF)

Suomen rahasto sr

Jari Luukkonen

Elisa Niemi

Suojelujohtaja

Ruokaohjelman suojeleasiantuntija